

УДК 338.1:658.36

DOI: 10.30857/2413-0117.2018.5.4

Юрій Ю. Копча

Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
**ДОСЛІДЖЕННЯ ДИНАМІКИ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА
ПІДПРИЄМСТВ МАШИНОБУДІВНОЇ ГАЛУЗІ В КОНТЕКСТІ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ**

Розвиток економіки України супроводжується трансформаційними процесами, які створюють певні небезпеки для суб'єктів господарювання машинобудівної галузі, оскільки вона характеризується довгим операційно-фінансовим циклом, що впливає на збільшення інвестиційних ризиків та не дозволяє здійснювати відтворювальні процеси та забезпечувати необхідний науково-технічний рівень підприємств. У той же час саме зовнішнє середовище не сприяє підтриманню якості продукції машинобудівної галузі. Відсутність передумов до створення економічних обставин щодо впровадження інноваційних засобів виробництва гальмує забезпечення підприємств інших галузей власними засобами виробництва та розвиток їх продуктивних сил. Економічна стійкість підприємств є однією з найважливіших чинників ефективного функціонування та розвитку промислових підприємств в економіці країни, умовою досягнення поточних та перспективних цілей, які багато в чому визначаються рівнем конкуренції на внутрішньому та зовнішньому ринках. Мета статті полягає у вивченні динаміки зовнішнього середовища підприємств машинобудівної галузі в контексті забезпечення їх економічної стійкості. Методологічною основою дослідження виступають наукові праці класиків економічної науки, доробки та публікації провідних вчених і фахівців з проблем управління підприємствами, а також поєднання теоретичних методів наукового дослідження: аналізу, синтезу, теоретичного і логічного узагальнення, моделювання. У результаті проведеного дослідження впливу зовнішнього середовища на результати функціонування підприємств машинобудівної галузі висвітлено наявні причини зниження їх економічної стійкості. Доведено необхідність впровадження механізму управління економічною стійкістю підприємств машинобудування до динамічних умов сучасної економіки, який є важливою складовою управління потенціалом економічної безпеки підприємств. Результати досліджень можуть бути покладені в основу подальшого розвитку теорії та практики управління потенціалом економічної безпеки машинобудівних підприємств.

Ключові слова: промисловість; машинобудування; економічна стійкість; зовнішньоторговельний баланс; індекси обсягів виробництва; індекси цін виробників; інновації; інноваційно активні підприємства; рентабельність.

Юрій Ю. Копча

Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
**ИССЛЕДОВАНИЕ ДИНАМИКИ ВНЕШНЕЙ СРЕДЫ ПРЕДПРИЯТИЙ
МАШИНОСТРОИТЕЛЬНОЙ ОТРАСЛИ В КОНТЕКСТЕ
ОБЕСПЕЧЕНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ УСТОЙЧИВОСТИ**

Развитие экономики Украины сопровождается трансформационными процессами, создающими определенные опасности для субъектов хозяйствования машиностроительной отрасли, поскольку она характеризуется длинным операционно-финансовым циклом, влияющим на увеличение инвестиционных рисков и не позволяет осуществлять процессы воспроизводства и обеспечивать необходимый научно-технический уровень предприятий. В то же время именно внешняя среда не благоприятствует поддержанию качества продукции машиностроительной отрасли. Отсутствие предпосылок к созданию

економічних обставин по активизации внедрения инновационных средств производства тормозит обеспечение предприятий других отраслей собственными средствами производства и развитие производительных сил. Экономическая устойчивость предприятий является одним из важнейших факторов эффективного функционирования и развития промышленных предприятий в экономике страны, условием достижения текущих и перспективных целей, которые во многом определяются уровнем конкуренции на внутреннем и внешнем рынках. Цель статьи заключается в исследовании динамики внешней среды предприятий машиностроительной отрасли в контексте обеспечения их экономической устойчивостью. Методологической основой исследования выступают научные труды классиков экономической науки, разработки и публикации ученых и специалистов по проблемам управления предприятиями, а также объединение теоретических научных методов исследования: анализа, синтеза, теоретического и логического обобщения, моделирования. В результате проведенного исследования влияния внешней среды на результаты функционирования предприятий машиностроительной отрасли раскрыты текущие причины снижения их экономической устойчивости. Доказана необходимость внедрения механизма управления экономической устойчивостью предприятий машиностроения в динамических условиях современной экономики, выступающего важной составляющей управления потенциалом экономической безопасности предприятий. Результаты исследований могут быть положены в основу дальнейшего развития теории и практики управления потенциалом экономической безопасности машиностроительных предприятий.

Ключевые слова: промышленность; машиностроение; экономическая устойчивость; внешнеторговый баланс; индексы объемов производства; индексы цен производителей; инновации; инновационно активные предприятия; рентабельность.

Yurii Yu. Kopcha

National Aviation University, Kyiv, Ukraine

STUDYING THE EXTERNAL BUSINESS ENVIRONMENT DYNAMICS IN THE MACHINERY INDUSTRY TO ENSURE ITS ECONOMIC STABILITY

The development of Ukraine's economy is followed by the transformation processes that create certain challenges for business entities in the machinery industry, since it is characterized by a long operational and financial cycles that triggers investment risks and hampers the reproduction processes as well as provides barriers to ensuring the relevant level of science and technology development in the sector. Apparently, the external environment tends to dampen the product quality in the machinery manufacturing industry. The lack of relevant economic background to enhance the implementation of innovative means of production hinders both the process of supplying enterprises in other industries with their own means of production and their productive forces development. Economic stability of enterprises is critical for ensuring the effective functioning and development of industries in the national economy as well as for attaining current and perspective goals which are largely affected by the competition level within domestic and foreign markets. The paper focuses on studying the external business environment dynamics in the machinery industry to ensure its economic stability. The methodological framework of the paper covers the study of classical economics research, scholarly publications of scientists and specialists in enterprise management, along with application of combined research methods: analysis and synthesis, theoretical and logical generalization and modelling. The research findings on exploring the external environment effects on enterprise performance in the machinery sector have revealed the current reasons for the decline in their economic stability. Rationale is provided for the need to implement the mechanism of economic stability management in the machinery industry under the

dynamic settings of the modern economy which is an important tool in building and managing the overall enterprise economic security strategy. The research results might have significant implications for further development of the theory and practice of economic security management in the area of enhancing the capacity of machinery industry enterprises.

Keywords: *industry; machinery manufacturing; economic stability; foreign trade balance; industrial production indices; producer price indices; innovations; innovation active enterprises; efficiency.*

Постановка проблеми. Розвиток економіки України супроводжується трансформаційними процесами, які створюють певні небезпеки для суб'єктів господарювання машинобудівної галузі, оскільки вона характеризується довгим операційно-фінансовим циклом, що впливає на збільшення ризику інвестування та не дозволяє здійснювати відтворювальні процеси та підтримувати необхідний науково-технічний рівень підприємств. В той же час саме на зовнішнє середовище не сприяє підтриманню якості продукції машинобудівної галузі. Відсутність передумов до створення економічних умов до впровадження інноваційних засобів виробництва гальмує забезпечення підприємств інших галузей власними засобами виробництва та не сприяє розвитку продуктивних сил.

Аналіз останніх публікацій. Дослідженню питань, пов'язаних із різними аспектами впливу зовнішнього середовища на економічну стійкість підприємств, присвячена значна кількість праць вітчизняних та зарубіжних науковців. Проблемні питання оцінки впливу зовнішнього середовища на економічну стійкість підприємств у своїх роботах піднімали О.В. Ареф'єва, С.О. Ареф'єв [1], Ю.М. Барташевська [2], Л.І. Галюк [3], С.Г. Єзерська [6], Р.А. Єрмейчук [7], В.Л. Іванов [8], Т.Ю. Коритько [9], С.Т. Пілецька [11], О.Г. Ратушняк [12], О.С. Харитонova [14], В.М. Ячменьова [15]. Водночас, необхідно зазначити недостатність теоретичних напрацювань щодо мінімізації впливу зовнішнього середовища на економічну стійкість підприємств машинобудівної галузі.

Мета статті полягає у дослідженні динаміки зовнішнього середовища підприємств машинобудівної галузі в контексті забезпечення їх економічної стійкості.

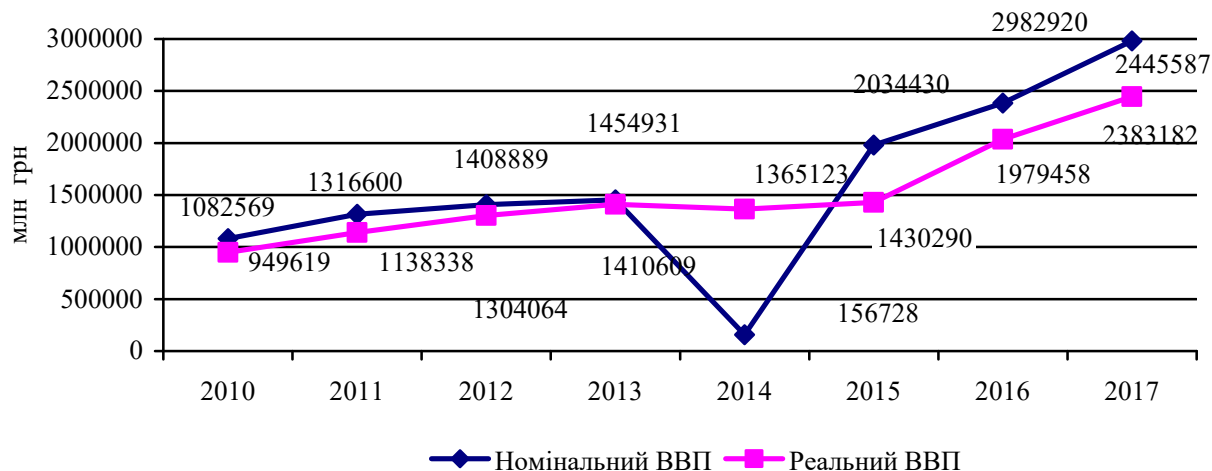
Виклад основного матеріалу. Економічна стійкість підприємств є однією з найважливіших умов ефективного функціонування та розвитку промислових підприємств в економіці країни, умовою досягнення поточних та перспективних цілей, які багато в чому визначаються рівнем конкуренції на внутрішньому та зовнішньому ринку.

Розширення співпраці з країнами ЄС, підписання Угоди про асоціацію між Україною і Європейським Союзом, а також введення в дію з боку ЄС односторонніх торгових преференцій для України з квітня 2014 р. не сприяло збільшенню обсягу експорту окремих видів продукції машинобудування та зменшенню від'ємного сальдо зовнішньої торгівлі України з країнами ЄС, яке у 2017 р. склало 3265,9 млн дол. США [4]. Це створює залежність економіки України та бюджетоутворюючих галузей від експортованих засобів виробництва, які не завжди відповідають передовому рівню, які застосовуються у високорозвинених країнах.

У структурі ВВП переробна промисловість України займала у 2017 р. 24,7%, що на 21,22% більше ніж у 2010 р. Негативно впливає на економічний розвиток підприємств переробної промисловості зростання державного боргу (у 2013 р. на 9,0%, у 2013 р. – 13,3%, у 2014 р. – 88,4%, у 2015 р. – 42,9%, у 2016 р. – 22,7%, у 2017 р. – 11,0), зростання інфляції (у 2013 р. – 100,5%, у 2014р. – 124,9%, у 2015 р. – 143,3%, у 2016 р. – 112,4%, у 2016 р. – 113,7%), девальвація гривні та ін.

Індекси фізичного обсягу у 2010–2013 рр. не знижувалися (рівень 100% і більше), в цьому ж періоді спостерігається тенденція щодо щорічного зростання номінального ВВП,

до того ж обсяг реального ВВП кожного наступного року дорівнював обсягу номінального ВВП попереднього року або перевищував його, отже реально не був меншим за номінальний ВВП (рис. 1).

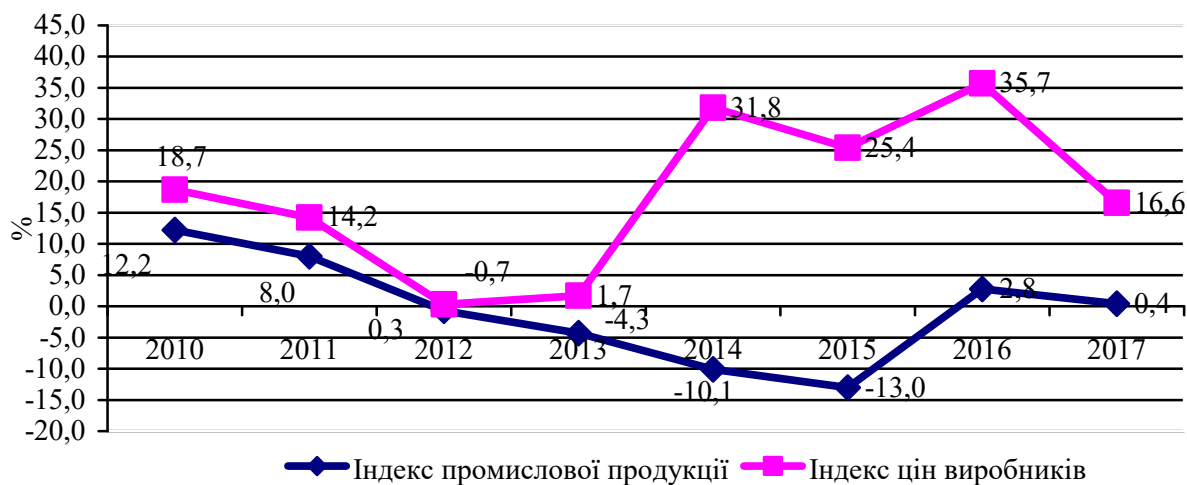
Джерело: [4].

Рис. 1. Динаміка номінального ВВП у фактичних цінах і реального ВВП Україні у цінах попереднього року за 2010–2017 рр., млн грн

Така динаміка викликана проведенням АТО на сході країни, що призвело до торгової блокади Донецького регіону. Оскільки більша частина промислового потенціалу знаходилася саме там, то початок бойових дій зупинив виробництво на сході і тим самим значно зменшив ВВП країни. У 2014 р. зростання обсягу номінального ВВП порівняно з 2013 р. сягнуло 111797 млн грн, або 7,7%, водночас обсяг реального ВВП у 2014 р. знизився на 45486 млн грн, або на 3,22%. Такі значні перепади, коли номінальний ВВП зростає, а реальний падає, відбуваються під час інфляції у зв'язку зі зростанням цін на товари та послуги з одночасним скороченням обсягів виробництва, споживання цих товарів. У підсумку скорочується купівельна спроможність населення, а також спостерігається падіння рівня життя. Збільшення номінального ВВП у 2017 р. склало 599738 млн грн, або 25,2%, тоді як збільшення реального ВВП у цінах 2014 р. становить 411157 млн грн, або 20,2%. До негативних факторів економічного розвитку країни можна віднести зростання державного боргу (у 2013 р. на 9,0%, у 2013 р. – 13,3%, у 2014 р. – 88,4%, у 2015 р. – 42,9%, у 2016 р. – 22,7%, у 2017 р. – 11,0), зростання інфляції (у 2013 р. – 100,5%, у 2014р. – 124,9%, у 2015 р. – 143,3%, у 2016 р. – 112,4%, у 2016 р. – 113,7%), девальвація гривні та ін. Отже, економіка України у 2015–2017 рр. офіційно вийшла із рецесії, хоча ще й не досягла рівня 2010 р.

На фоні зниження внутрішнього платоспроможного попиту різке підвищення індексу цін виробників до 35,7% у 2016 р. (рис. 2) утворює ризики збуту на внутрішньому ринку, і відтак – подальше скорочення випуску промислової продукції. Відповідні тенденції ускладнюються фізичною втратою виробничих потужностей у зоні конфлікту на Донбасі, що негативно позначається на внутрішній виробничій кооперації та експортному потенціалі. У 2017 р. спостерігається негативна динаміка у виробництві промислової продукції, про що свідчить зниження значення даного показника до 16,6%.

Нарощування тенденцій деіндустріалізації національної економіки, несформованість нових конкурентних переваг промислових підприємств призводить до зниження темпів її розвитку. При цьому спрямування зусиль щодо розвитку агропромислових підприємств та ІТ-сектору не вирішує проблеми зайнятості, ефективного використання наявних ресурсів, забезпечення конкурентоспроможності економіки.

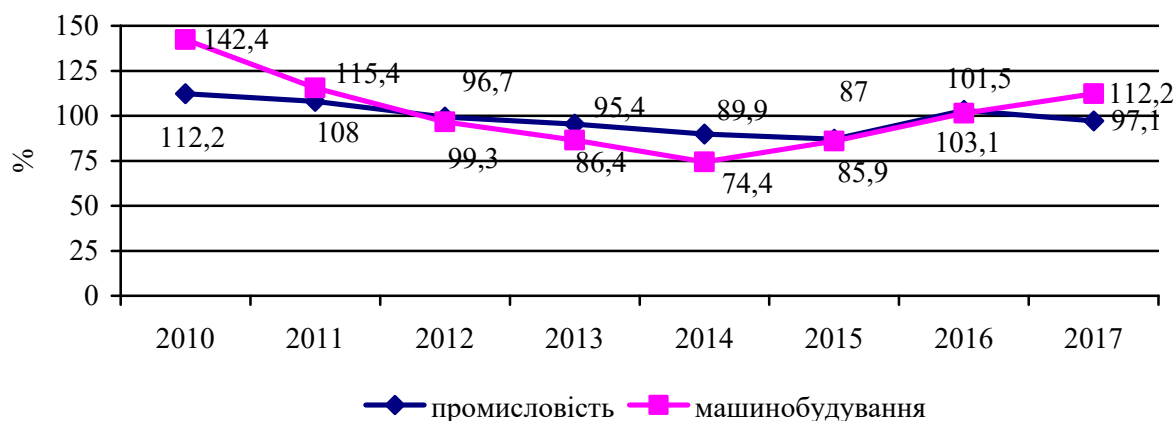
Джерело: [4].

Примітка: без урахування тимчасово окупованої території АР Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

Рис. 2. Динаміка індексів промислової продукції та цін виробників промислової продукції в Україні у 2010–2017 рр., % до відповідного періоду попереднього року

Машинобудівний комплекс – один із провідних у промисловості України, який об'єднує систему науково-дослідних, конструкторсько-технологічних організацій; охоплює у 2017 р. – 4481 підприємств, з яких 17 – великих, 737 – середніх та 3727 – малих; понад 5,08% зайнятого промислово-виробничого персоналу, 8,4% загального обсягу промислової продукції [4]. За більше ніж 20 років в Україні було розроблено дев'ять державних програм розвитку вітчизняної машинобудівної промисловості, але жодна з вищезначених програм реально не змогла допомогти вітчизняному машинобудівному комплексу, оскільки не передбачала чітко означених джерел фінансування [10, с. 118].

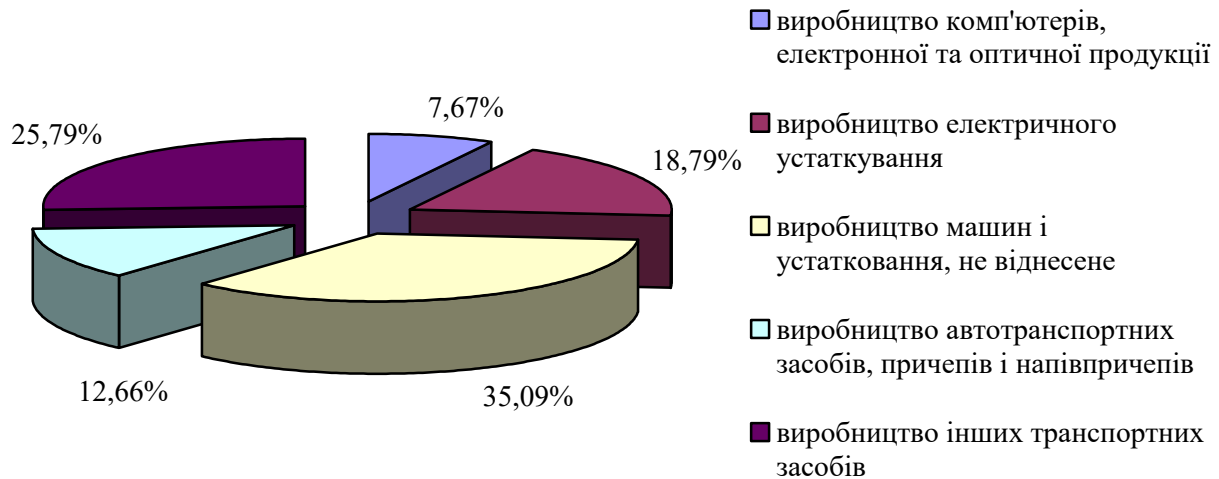
Починаючи з 2010 року в Україні спостерігається тенденція щодо зниження обсягів виробництва як промисловості, так і машинобудування (рис. 3). За цей період виробництво машинобудівної галузі скоротилося на 24,7%. Позитивна тенденція спостерігається у 2016–2017 рр., значення індексу обсягів виробництва як промисловості, так і у машинобудівній галузі збільшується.

Джерело: [4].

Рис. 3. Індекси обсягів виробництва промисловості та машинобудування України, % до попереднього року

Найбільшу питому вагу в структурі машинобудування в 2010–2017 рр. займало виробництво транспортних засобів, яке в 2017 р становило 38,45%, тоді як інші сегменти – машини та устаткування становили 35,09%, електричне, електронне й оптичне устаткування – 26,46% (рис. 4).

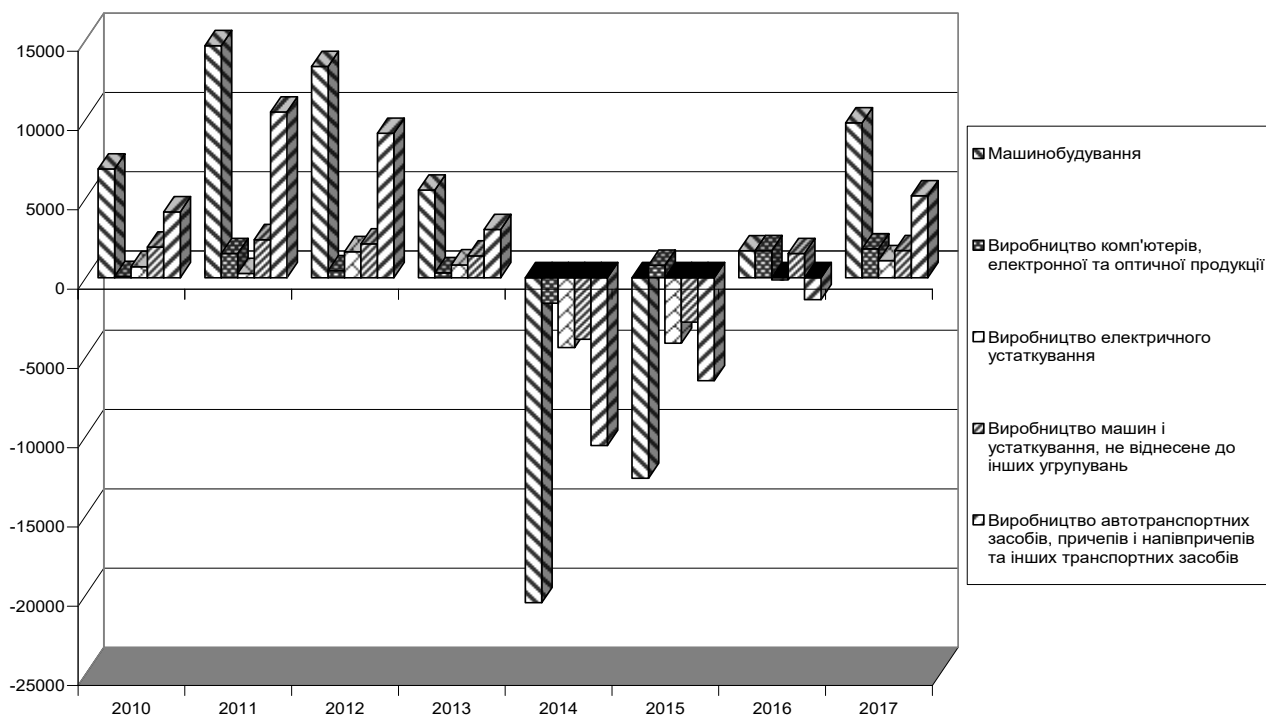

Джерело: [4].

Рис. 4. Структура реалізованої продукції (товарів, послуг) машинобудівними підприємствами у 2017 р.

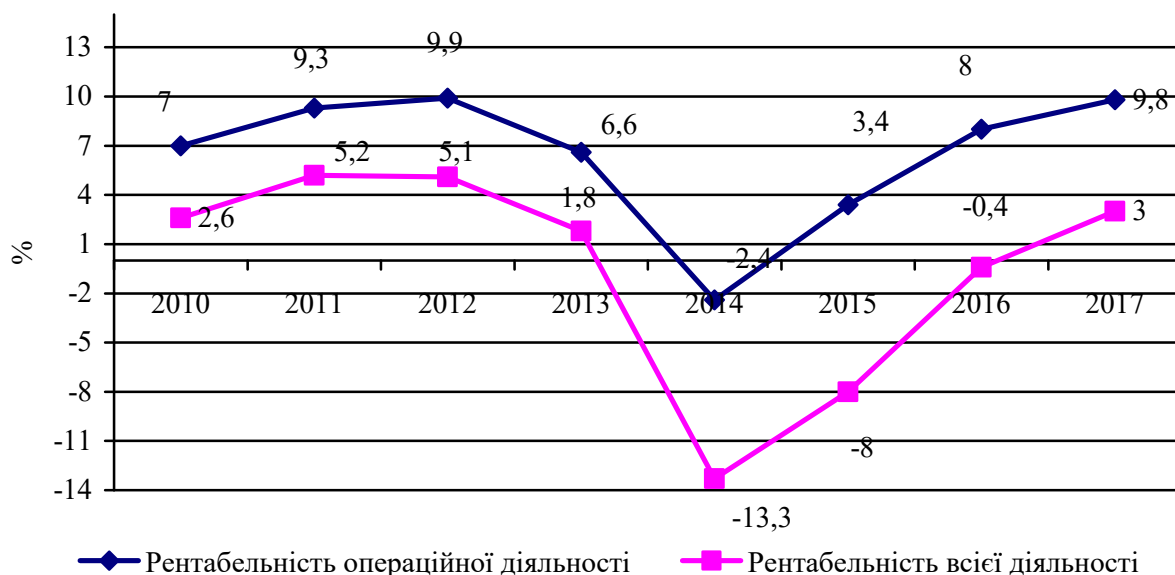
Наслідки фінансової кризи для машинобудівних підприємств проявилися не тільки у зменшенні попиту на продукцію підприємств, але й у зростанні простроченої кредиторської та дебіторської заборгованості, зростанні боргів, нестачі грошових ресурсів, спадів обсягів реалізації. Криза призвела до негативній динаміки фінансового результату до оподаткування у даній галузі. Так, якщо в 2009 р. фінансовий результат до оподаткування машинобудівних підприємств склав 6859 млн грн, то в 2014 р. та в 2015 р. підприємства мають збитки, які становили в 2014 р. 20501,5 млн грн, в 2015 р. – 12651,6 млн грн, дещо покращилася тенденція у 2016 р. (прибуток 1696,2 млн грн) та у 2017 р. (прибуток 9770,0 млн грн). Необхідно також відзначити, що підприємства підгалузі виробництва автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів в 2015–2016 рр. мають негативне значення фінансового результату до оподаткування (рис. 5). Така ситуація пояснюється тим, що окремі підприємства підгалузі, виробляючи продукцію, призначену для споживчого ринку, зіштовхнулися зі зменшенням попиту на неї. Також це пов'язано зі зниженням купівельної спроможності вітчизняних споживачів внаслідок суттєвого згортання кредитування. Зниження впливу несприятливих факторів зовнішнього та внутрішнього середовища, зростання обсягів виробництва, обсягів збуту та замовлень позитивно вплинуло на розмір очікуваного фінансового результату підприємств даної підгалузі в 2017 р.

Динаміка рентабельності підприємств є одним із найвагоміших показників оцінювання ефективності функціонування підприємств будь-якої сфери діяльності. Рівень рентабельності машинобудівних підприємств протягом 2010–2012 рр. стабільно зростає. Різкий спад рентабельності машинобудування пов'язаний з нестабільною фінансово-економічною та політичною ситуацією (рис. 6).

Джерело: [4].

Рис. 5. Динаміка фінансового результату до оподаткування машинобудівних підприємств у 2010–2017 рр., млн грн

Джерело: [4].

Рис. 6. Рентабельність операційної та всієї діяльності машинобудівних підприємств, %

Збільшення значення рентабельності операційної діяльності підприємств машинобудування починається з 2015 р. (збільшення приросту відповідно з 3,4% у 2015 р. до 9,8% у 2017 р.) значною мірою було спричинено високим внутрішнім попитом, зокрема інвестиційним, на фоні зменшення бази порівняння минулого року.

Динаміка зведеного зовнішньоторговельного балансу України є одним із показників економічної безпеки як країни, так і підприємств. У 2010–2013 рр. зовнішньоторговельний баланс в Україні є пасивним, так як вартість імпорту товарів та послуг перевищує вартість експорту і дає мінусове сальдо, тобто зовнішня торгівля ведеться не ефективно. У 2014–2016 рр. сальдо балансу є позитивним, але слід відмітити, що торгівля з країнами ЄС є не ефективною (табл. 1).

Таблиця 1

Зведений зовнішньоторговельний баланс України, млн грн

Показник	Роки							
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Експорт								
Всього, в т.ч.	63164,6	82186,4	82429,5	78157	64106,8	46804,2	45112,7	52579,5
Країни СНД	24350,2	32420	31847,6	28128	18890,8	11335,9	9752,4	10674,2
Країни ЄС	16280,1	21638,8	20970,4	21055,7	20383	15339,5	15827,5	20157,6
Імпорт								
Всього, в т.ч.	66189,9	88843,4	91453,7	83346,6	60750,6	42976,0	44571,1	55080,6
країни СНД	27667,2	38486,7	3548,4	29432,0	18441,2	11267,8	9237,1	12128,3
Країни ЄС	22180,8	29209,5	29947,0	31299,1	24207,6	18075,9	19558,7	23330,2
Сальдо								
Всього, в т.ч.	-3025,3	-6657	-9024,2	-5189,6	3356,2	3828,2	541,6	-2501,1
Країни СНД	-3317	-6066,7	28299,2	-1304	449,6	68,1	515,3	-1454,1
Країни ЄС	-5900,7	-7570,7	-8976,6	-10243	-3824,6	-2736,4	-3731,2	-3172,6

Джерело: [5, с. 16].

У 2016 р. порівняно з 2010 р. спостерігається скорочення експорту з країнами СНД на 60% за рахунок зниження експорту товарів до Російської Федерації на 25,6%, Казахстану на 49,9%, з країнами ЄС зростання експорту склало 23,8%. Несприятлива кон'юнктура світового ринку, зокрема, зниження світових цін на сировину, посилення вимог країн ЄС щодо якості продукції, що постачають українські підприємства також впливає на скорочення українського експорту. Серед іншого однією з причин такого стану справ є заниження цін при експорті товарів для виведення прибутку в офшори.

Експорт товарів з України в 2017 р, в порівнянні з 2016 р., виріс на 16,6% або на 7,5 млрд дол. США – до 52,6 млрд дол. США. Хоча це дуже далеко від колишніх рекордів. Обсяги експорту ще не відновилися до рівня 2014 р. Проте, намітився тренд зростання після трирічного падіння. Крім того, обсяги експорту в 2017 р. вже перевищили обсяги, які Україна мала в кризовий для світової економіки 2009р.

У ваговому вимірі зростання в 2017 р виявився набагато скромніше – замість 150,3 млн т з України експортовано товарів на 151,2 млн т (більше на 1,9%). Таким чином, усереднена і дуже умовна вартість експорту однієї тонни українських товарів зросла на 17%. Останнє пояснюється, перш за все, відносно сприятливою кон'юнктурою для основної продукції українського експорту в минулому році – ціни на більшість сировинних товарів росли.

Проте, в середньому тонна українського експорту коштувала в 2017 р 282,5 дол. США проти 670,9 дол. США, які припадали на 1 т імпорту в Україну. Ці показники демонструють, що як і раніше закупаємо товари з більшою доданою вартістю, ніж продаємо.

Продовж 2010–2012 рр. імпорт товарів та послуг зріс майже в 38,16%, а у 2013–2014 рр. спостерігається зменшення імпорту на 16,78%. Це відбулося за рахунок зниження обсягів імпорту як з країнами СНД – 58,79%, а з країнами ЄС – 25,29%, причинами якого є зниження купівельної спроможності населення України, процеси девальвації та протекціоніські заходи негативно вплинули на обсяги високотехнологічного імпорту, що не сприяє забезпеченню економічної стійкості підприємств.

Таким чином, негативна тенденція для української ЗЕД полягає в тому, що в 2017 р. спостерігається від'ємне торговельне сальдо, все це не сприяє забезпеченню економічної стійкості підприємств.

Машинобудування є експортоорієнтованою галуззю (табл. 2). Внаслідок лібералізації режиму доступу України до зовнішніх ринків у результаті підписання Угоди про асоціацію між Україною і Європейським Союзом суттєвого збільшення обсягів виробництва продукції машинобудування не відбулось. Але у 2017 р. товарні потоки експорту продукції машинобудування мали тенденцію до зростання. У вартісному вимірі обсяг продукції на експорт у 2017 р. порівняно з 2016 р. збільшився на 505,7 млн дол. США.

Таблиця 2

Динаміка експорту-імпорту товарів підприємств машинобудування з країнами ЄС, 2010–2016 рр.

Показник	Роки							
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Експорт товарами, млн дол. США, в т.ч.	13051,9	17969,9	17081,2	16758,6	17002,9	13015,2	13496,2	17533,4
експорт продукції машинобудування, млн дол. США	1623,4	1926,6	1864,5	1920,9	2072,1	1797,3	1978,8	2484,5
Частка експорту продукції машинобудування в експорті товарів, %	12,44	10,72	10,92	11,46	12,19	13,81	14,66	14,17
Імпорт товарами, млн дол. США, в т.ч.	19101,2	25752,8	26156,4	27046,5	21069,1	15330,2	17140,8	20799,4
Імпорт продукції машинобудування, млн дол. США	3894,2	6198,4	5566,6	5288,3	3681,3	2663,0	3624,2	4555,1
Частка імпорту продукції машинобудування в імпорті товарів, %	20,39	24,07	21,28	19,55	17,47	17,37	21,14	21,90
Співвідношення експорт/імпорт машинобудівної продукції	0,42	0,31	0,33	0,36	0,56	0,67	0,55	0,55

Джерело: [13, с. 37].

У 2017 р. порівняно з 2010 р. спостерігається збільшення частки експорту продукції машинобудування у експорті товарів з 12,44% до 14,17%. Тенденції розвитку

машинобудування визначають, що не всі галузі адаптувались до нових економічних умов. Більшим попитом на зовнішньому ринку користуються котли, машини, електричні агрегати, ядерні реактори [4, с. 37].

Обсяг імпорту у 2017 р. порівняно з 2016 р. збільшився на 3658,6 млн дол. США. а порівняно з 2013 р. спостерігаються зменшення обсягу імпорту на 6240,1 млн дол. США. Обсяг імпорту машинобудівної продукції у 2017 р. порівняно з 2013 р зменшився на 733,2 млн дол. США. Щодо відношення експорту до імпорту, то воно протягом 2010–2017 рр. збільшилось з 0,42 до 0,55, тобто було відносно стабільним. Це вказує на невисоку конкурентоспроможність більшості машинобудівної продукції України що суттєво обмежує ринок.

Спостерігається зменшення обсягів імпорту машинобудівної продукції у 2017 р. порівняно з 2013 р. на 733,2 млн дол. США. Щодо відношення експорту до імпорту, то воно протягом 2010–2017 рр. збільшилось із 0,42 до 0,55, тобто було відносно стабільним. Це вказує на невисоку конкурентоспроможність більшості машинобудівної продукції України що суттєво обмежує її ринок.

Економічні реформи, які пов'язані з проведенням модернізації, обумовлюються можливістю забезпечення їх відповідними інвестиційними ресурсами. Конкурентоспроможність підприємства багато в чому залежить від тривалості циклу відтворення основних виробничих фондів і визначається ефективністю капіталовкладень.

Серед негативних тенденцій розвитку підприємств машинобудування слід виділити низький рівень їх інноваційної активності, що в підсумку призводить до зниження обсягів виробництва інноваційної продукції (рис. 7).

Джерело: [4].

Рис. 7. Динаміка інноваційно-активних підприємств промислових та машинобудівних підприємств, од.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У результаті проведеного дослідження впливу зовнішнього середовища на результати функціонування підприємств машинобудівної галузі висвітлено наявні причини зниження їх економічної стійкості. Доведено необхідність впровадження механізму управління економічною стійкістю

підприємств машинобудування до динамічних умов сучасної економіки, який виступає у якості важливої складової управління потенціалом економічної безпеки підприємств.

Результати досліджень можуть бути покладені в основу подальшого розвитку теорії та практики управління потенціалом економічної безпеки машинобудівних підприємств.

References

Література

1. Arefieva, O., Piletska, S., Arefiev, S. (2018). The innovative activity of enterprises as a prerequisite for sustainable economic development. *Baltic Journal of Economic Studies*, Vol. 4, No. 1, P. 1–7.
2. Bartashevskaya, Yu.M. (2010). Rozvytok mashynobuduvannya Ukrainy: stan, problemy, perspektyvy [The development of Ukraine's machine-building industry: state, problems, prospects]. *Yevropeyskyi vektor ekonomichnoho rozvytku* [European vector of economic development], No. 1 (8), P. 19–25 [in Ukrainian].
3. Haliuk, L.I. (2012). Zabezpechennia ekonomichnoi stiiikosti hazorozpodilnykh pidpriemstv [Ensuring economic stability of gas distributing enterprises: The dissertation author's abstract of the candidate of economic sciences: specialty 08.00.04 – Economics and Management of Enterprises (by Types of Economic Activities)]. Ivano-Frankivsk, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University. 22 p. [in Ukrainian].
4. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine]. Retrieved from: <http://ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].
5. Fryzorenko, A. (eds.) (2018). Zovnishnia torhivlia Ukrainy u 2017 rotsi: statystychnyi zbirnyk [Foreign Trade of Ukraine in 2017: Statistical Collection]. Kyiv: State Statistics Service of Ukraine. 151 s. [in Ukrainian].
6. Ezerskaia, S.G. (2006). Metodika otcenki urovnia ekonomicheskoi ustoichivosti promyshlennogo predpriiatia [Methodology for assessing the level of economic sustainability of an industrial enterprise]. *Sotsialno-ekonomicheskie problemy razvitiia regiona: materialy Mezhdunar. nauch.-prakt. konf.* [Socio-economic problems of regional development: Materials of the International Scientific and Practical Conference]. Ivanovo State University. Vol. II. P. 76–81 [in Russian].
7. Ereimeichuk, R.A. (2002). Obosnovanie strategii ustoichivogo razvitiia predpriiatia [Justification of the strategy of sustainable development of the enterprise]. *Ekonomika rozvytku* [Development Economics],
1. Arefieva O. The innovative activity of enterprises as a prerequisite for sustainable economic development / O. Arefieva, S. Piletska, S. Arefiev // *Baltic Journal of Economic Studies*. – 2018. – Vol. 4, No. 1. – P. 1–7.
2. Барташевська Ю. М. Розвиток машинобудування України: стан, проблеми, перспективи / Ю. М. Барташевська // *Європейський вектор економічного розвитку*. – 2010. – № 1 (8). – С. 19–25.
3. Галюк Л. І. Забезпечення економічної стійкості газорозподільних підприємств: автореф. дис... канд. екон. наук: спец. 08.00.04 – Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності) / Л. І. Галюк; Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. – Івано-Франківськ, 2012. – 22 с.
4. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua>.
5. Зовнішня торгівля України у 2017 році: статистичний збірник / за ред. А. Фризоренко. – К.: Державна служба статистики України, 2018. – 151 с.
6. Езерская С. Г. Методика оценки уровня экономической устойчивости промышленного предприятия / С. Г. Езерская // *Социально-экономические проблемы развития региона: материалы Междунар. науч.-практ. конф.* – Иваново: Иван. гос. ун-т, 2006. – Ч. II. – С. 76–81.
7. Еремейчук Р. А. Обоснование стратегии устойчивого развития предприятия / Р. А. Еремейчук // *Економіка розвитку*. – 2002. – № 2 (22). – С. 56–60.

No. 2 (22), P. 56–60 [in Russian].

8. Ivanov, V.L. (2010). Upravlinnia ekonomichnoi stiiikistiu promyslovykh pidpriemstv [Management of economic stability of industrial enterprises: The author's abstract of the dissertation of the doctor of economic sciences: special. 08.00.04 – Economy and management of enterprises (by types of economic activity)]. Luhansk, Volodymyr Dahl East-Ukrainian National University. 26 p. [in Ukrainian].

9. Korytko, T.Yu. (2016). Otsinka investytsiinoi aktyvnosti promyslovykh pidpriemstv Ukrainy [Estimation of investment activity of industrial enterprises of Ukraine]. Ekonomichnyi visnyk Donbasu [Economic Bulletin Donbass], No. 3, P. 141–145 [in Ukrainian].

10. Korotkyi, Yu.V. (2015). Mashynobudivna promyslovist Ukrainy: zdobutky ta perspektyvy [Ukraine's Machine-Building Industry: Achievements and Prospects]. Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Serii: Ekonomika i menedzhment [Scientific Bulletin of the International Humanitarian University. Series: Economics and Management], No. 11, P. 117–120 [in Ukrainian].

11. Piletska, S.T. (2014). Antykrizove upravlinnia ekonomichnoi stiiikistiu promyslovoho aviapidpriemstva: monohrafiia [Anti-crisis management of economic stability of the industrial airline: Monograph]. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury. 320 p. [in Ukrainian].

12. Ratushniak, O.H., Khomenko, N.O. (2011). Analiz innovatsiinoi diialnosti pidpriemstv mashynobudivnoi haluzi ta shliakhy yii pokrashchennia [Analysis of innovation activity of the enterprises of the machine-building industry and ways of its improvement]. Ekonomichnyi prostir [Economic space], No. 1, P. 298–304 [in Ukrainian].

13. Fryzorenko, A. (eds.) (2018). Spivrobitnytstvo mizh Ukrainoiu ta krainamy YeS u 2017 rotsi: statystychnyi zbirnyk [Cooperation between Ukraine and EU countries in 2017: statistical collection]. Kyiv: State Statistics Service of Ukraine. 186 p. [in Ukrainian].

14. Kharytonova, O.S. (2008). Ekonomichna stiiikist pidpriemstva yak osnova zabezpechennia yoho konkurentospromozhnosti [Economic stability of the enterprise as the basis of maintenance of its competitiveness: The author's abstract of the dissertation of the candidate of economic sciences:

8. Иванов В. Л. Управление экономической стабильностью промышленных предприятий: автореф. дис... докт. экон. наук: спец. 08.00.04 – Экономика та управління підприємствами (за видами економічної діяльності) / В. Л. Иванов; Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля. – Луганськ, 2010. – 26 с.

9. Коритько Т. Ю. Оцінка інвестиційної активності промислових підприємств України / Т. Ю. Коритько // Економічний вісник Донбасу. – 2016. – № 3. – С. 141–145.

10. Короткий Ю. В. Машинобудівна промисловість України: здобутки та перспективи / Ю. В. Короткий // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент. – 2015. – № 11. – С. 117–120.

11. Пілецька С. Т. Антикризове управління економічною стійкістю промислового авіапідприємства: монографія / С. Т. Пілецька. – К.: Центр учбової літератури, 2014. – 320 с.

12. Ратушняк О. Г. Аналіз інноваційної діяльності підприємств машинобудівної галузі та шляхи її покращення / О. Г. Ратушняк, Н. О. Хоменко // Економічний простір. – 2011. – № 1. – С. 298–304.

13. Співробітництво між Україною та країнами ЄС у 2017 році: статистичний збірник / за ред. А. Фризоренко. – К.: Державна служба статистики України, 2018. – 186 с.

14. Харитоновна О. С. Економічна стійкість підприємства як основа забезпечення його конкурентоспроможності: автореф. дис... канд. экон. наук: спец. 08.00.04 – Экономика та управління підприємствами (за видами економічної

- specialty. 08.00.04 – Economy and management of enterprises (by types of economic activity)]. Luhansk. 18 p. [in Ukrainian]. діяльності) / О. С. Харитонova. – Луганськ, 2008. – 18 с.
15. Yachmenova, V.M. (2008). Zabezpechennia stiiikosti diialnosti promyslovykh pidpriemstv [Ensuring the stability of the activity of industrial enterprises: The author's abstract of the dissertation of the doctor of economic sciences: special. 08.00.04]. Luhansk. 32 p. [in Ukrainian]. 15. Ячменьова В. М. Забезпечення стійкості діяльності промислових підприємств: автореф. дис... докт. екон. наук: спец. 08.00.04 / В. М. Ячменьова. – Луганськ, 2008. – 32 с.